

Ian McEwan
A GYERMEK-
TÖRVÉNY

Scolar

új taggal; ők csupán részt vettek a családi összejöveteleken, születésnap ajándékot vásároltak csaknem hetente, több nemzedéket mozgósító ünnepeket töltöttek egy-egy szerényebbfajta kastélyban. Lakásukban sok családtag megfordult. Az előszoba végében a gardrőbszobát összehajtható kiságy, etetőszék, járóka és fakuló, összerágott játékokkal teli három vesszőkosár töltötte meg, várva a következő kis jövevényt. Az erre a nyárra kiszemelt kastély – tíz mérföldre Ullapooltól – még jóváhagyásra várt. A silányan nyomtatott brosúra szerint várárok, működő felvonóhíd és tömlőc is tartozik hozzá, az utóbbi falaiból vasgyűrűk és kampók állnak ki. A tegnap kínzóeszközei a ma gyermekeinek izgalmát csigázzák (tizenkettő alatt). Fiona ismét a középkori ítéletre gondolt, s hogy a hét hét és egy nap korszaka a sziámi ikrek ügyének utolsó szakaszával kezdődött.

Egyedül a bírónak mutatták meg a mindent – borzalmat, szánalmat, s magát a dilemmát – felfedő fényképet. Az intenzív gyermekosztály életben tartó gépekkel felszerelt ágyán, a kusza csövek, drótok között jamai-cai és skót szülők két fiúgyermeke feküdt; medencéjük-nél összenőttek, s osztoztak az egyetlen törzsön, míg a gerincükre merőleges, szétvetett lábak sokágú ten-geri csillagra emlékeztettek. Az inkubátor külső oldalára rögzített mérőszalag szerint ez a magatehetetlen, nagyon is emberi együttes hatvan centiméter hosszú volt. Gerincvelőjük és gerincük alja összenőtt, csukott szemmel, négy karjukat feltartva, megadón várták a bíróság döntését. Apostoli nevük, Matthew és Mark³ sok helyütt inkább elhomályosította, mint segítette a tisztánlátást. Matthew feje dagadt volt, füle nem több két

3 Máté és Márk.

kis bemetszésnél a rózsaszínű bőrön. Mark újszülött gyapjúsapkával fedett feje normális volt. Csak egy szervük, a húgyhólyagjuk volt közös, amely inkább Mark alhasában foglalt helyet, és az egyik orvosszakértő szerint „spontán módon, akadálytalanul ürült a két különálló húgycsővön keresztül”. Matthew-nak nagy szíve volt, de „alig pumpált”. Mark aortája Matthew-ét is táplálta, és az ő szíve éltette mindkettőjüket. Matthew agya súlyos rendellenességeket mutatott, deformáltsága kizárta a normális fejlődés esélyét, mellkasában pedig nem volt működőképes tüdőszövet. Az egyik ápoló megfogalmazása szerint „nem volt tüdeje, amivel sírjon”.

Mark normálisan szopott, evett és lélegzett kettőjük helyett, vagyis „ő végezte az összes munkát”, ezért nagyon sovány volt. Matthew, semmi dolga nem lévén, hízni kezdett. Nem volt kétség, hogy Mark magára maradt szíve előbb-utóbb felmondja a szolgálatot a megterheléstől, és akkor mindketten meghalnak. Matthew valószínűleg nem ér meg fél évnél többet. Amikor meghal, viszi magával a fivérét is. Egy londoni kórház fordult a bírósághoz; orvosainak sürgős felhatalmazásra volt szükségük, hogy az ikrek szétválasztásával megmentseék Markot, akiből normális, egészséges gyerek lehet. Ehhez először elszorítják, majd elvágják a közös aortát, amivel szükségyszerűen megölik Matthew-t. Majd elvégeznak Markon egy sor bonyolult helyreállító műtétet. A szerető szülők, jámbor katolikusok, akik Jamaica északi partján, egy kis faluban laknak, hitük teljes nyugalomával tagadták meg a hozzájárulást a gyilkossághoz. Isten adja az életet, és csak Isten veheti el.

Fiona emlékeit uralta az odafigyelést megnehezítő, borzalmas és szakadatlan láрма; ezer visító autóriasztó, ezer őrjöngő boszorkány töltötte meg tartalommal az

ordító főcímeiket. Orvosok, papok, televíziós és rádiós műsorvezetők, publicisták, kollégák, rokonok, taxisofőrök és lényegében az egész nemzet – mindenkinek volt véleménye. A meseszerű adalékok elsőprően hatásosak voltak: tragikus sorsú csecsemők melegszívű, ünnepélyes, ékesen szóló szülőkkel, akik szeretik egymást és a gyermekeiket, élet, halál, szeretet, és versenyfutás az idővel. Műtőmaszkos sebészek összecsapása a természetfölöttiben való hittel. A vélemények széles spektrumának egyik végén a célszerűen gondolkodó, világi meggyőződésűek foglaltak helyet, akiket nem érdekeltek a jogi részletek, és könnyedén felállították az erkölcsi egyenletet: egy élő gyermek jobb, mint két halott. A másik végletet azok képviselték, akik nemcsak Isten létében voltak egészen biztosak, hanem abban is, hogy értik Isten akaratát. Ítélete bevezetőjében Lord Ward legfelsőbb bírót idézve Fiona arra emlékeztette az összes érdekelt felet, hogy „Ez a bíróság a törvénynek szerez érvényt, és nem erkölcsről ítélezik, feladatunk és kötelességünk tehát az volt és marad, hogy megkeressük, majd alkalmazzuk az elénk tárt – egyedülálló – helyzetre érvényes jogi elveket.”

Ebben a szörnyűséges küzdelemben csak egy kívánatos vagy kevésbé nem kívánatos kimenetel létezett, de a hozzá vezető törvényes út minden volt, csak nem egyszerű. Szorított az idő, a világ zajosan várt, és Fiona nem egészen egy hét alatt tizenháromezer szóban megtalálta az elfogadható megoldást. Vagy legalábbis ezt sugallta a Fellebbviteli Bíróság, egy nappal Fiona ítéletének meghozatala után, a még szigorúbb határidő nyomása alatt. Ám annak a feltevésnek, hogy egyik élet értékesebb lenne, mint a másik, nem volt helye. Az ikrek szétválasztása annyi, mint megölni Matthew-t. Nem szétválasztani pedig annyi, mint – mulasztással – megölni mind a kettőt.

A szűk jogi-erkölcsi mozgástérben egyedül az az érv hathatott, hogy a kisebbik rossz választásával nyugvópontonra lehet jutni. A bírónak azonban még így is figyelembe kellett vennie, hogy mi a legjobb Matthew-nak. Nyilván nem a halál. De az élet nem szerepelt a választható lehetőségek között. Kezdetleges agya, hasznavehetetlen szíve, nem létező tüdeje és erősen valószínűsíthető fájdalmai miatt amúgy is halálra, méghozzá hamar bekövetkezendő halálra volt ítélve.

Fiona egy újszerű érvet vetett be, és ezt a Fellebbviteli Bíróság is jóváhagyta: Matthew-nak, ellentétben a fivérével, nem voltak érdekei.

De ha a kisebbik rossz kívánatosabb is, nem feltétlenül jogszerű. Miként lehet megindokolhatóvá tenni a gyilkosságot? Fiona elutasította a kórház jogászának fellevetését, mely szerint az ikrek szétválasztása úgy is felfogható, mintha levonnék Matthew-t az életben tartó gépéről, vagyis Markról. Csakhogy az invazív műtéti beavatkozás Matthew testi egységének oly mértékű megbontásával jár majd, amit megengedhetetlen volna csupán a kezelés „megvonásának” nevezni. Fiona ehelyett a „szükség törvényt bont” tételére alapozta érvelését, vagyis arra a szokásjog szentesítette gyakorlatra, hogy bizonyos körülmények között – bár nincs parlament, mely ezek mibenlétét valaha is meghatározta volna – megengedhető a büntetőjog hatályának felfüggesztése, hogy ezáltal valami nagyobb rossznak vessünk gátat. Emlékeztetett egy Londonba térített repülő esetére, vagyis arra, hogy az utasokat terrorizáló elkövetők végül mégis ártatlannak találtattak, mert kiderült, hogy akciójukkal csak a hazájukban rájuk váró szörnyű üldöztetést akarták elkerülni.

S mert a szándék mindennél fontosabb, le kell szögezni, hogy a műtét célja nem Matthew meggyilkolása,

hanem Mark megmentése. Matthew ugyanis a maga tehetetlenségében meggyilkolja Markot, az orvosoknak tehát meg kell engedni, hogy Mark segítségére siessenek, s megvédjék a halálos veszélytől. Matthew nem azért távozik majd, mert szándékosan meggyilkolták, hanem mert magára hagyva nem életképes.

A Fellebbviteli Bíróság egyetértett, és két nap múlva, reggel hét órakor betolták az ikreket a műtőbe.

Azok a kollégák, akiket Fiona legtöbbször tartott, keresték az alkalmat, hogy meleg kézfogással gratuláljanak neki, vagy olyan leveleket írtak, amelyeket érdemes külön dossziében megőrizni. A hozzáértők véleménye szerint Fiona ítélete elegáns és helyes volt. A Markon elvégzett helyreállító műtét jól sikerült, a nyilvánosság érdeklődése megcsappant, más felé fordult. Fiona mégis boldogtalan volt, nem tudta kiverni a fejéből az ügyet, éjszaka hosszú órákon át éberem fekvéssel sorra vette a részleteket, újrafogalmazta ítélete számos részletét, új megoldásokkal próbálkozott. Vagy más, ismerős gondolatoknál időzött el, például saját gyermektelenségén tűnődött. Ugyanekkor kicsi, pasztellszínű borítékban érkezni kezdtek a hívők méreggel átitatott gondolatai. Akik úgy vélték, hagyni kellett volna mindkét gyereket meghalni, és akiknek ezért nem tetszett Fiona döntése. Néhányan gyalázkodó nyelvezetet használtak, mások testileg akarták bántalmazni. Némelyek azt állították, ismerik a lakhelyét.

Megterhelő hetek voltak, és az ügy nem múlt el nyomtalanul; csak mostanában kezdett fakulni az emléke. De mi bántja tulajdonképpen? Férje kérdése a sajátja is, és Jack most választ vár. A tárgyalás előtt Westminster római katolikus érseke eljuttatta hozzá az állásfoglalását. Fiona egy tisztelettudó bekezdés erejéig kitért rá az ítéletben; az érsek, Isten akaratával összhangban, jobban szeretné,